ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

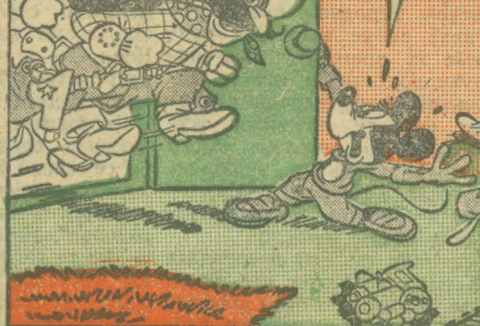
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

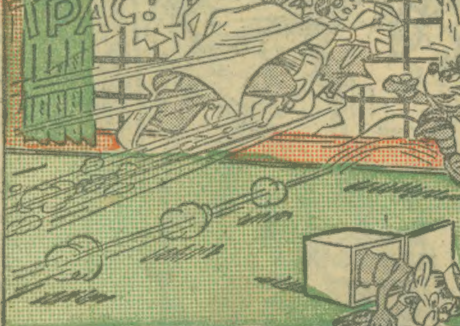
Година XIX — Број 291 — Субота, 27 јула 1957

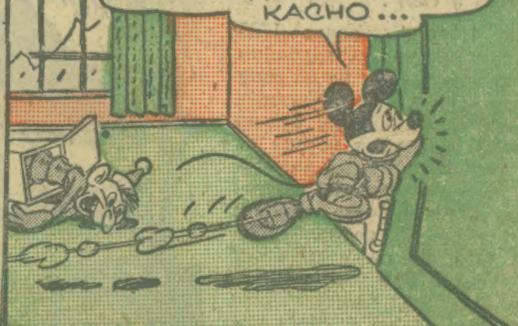

МИКИ И НАХОД РИЋА

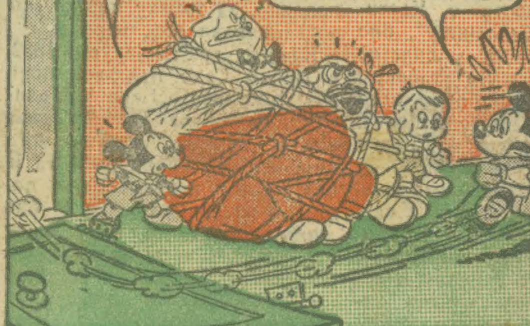

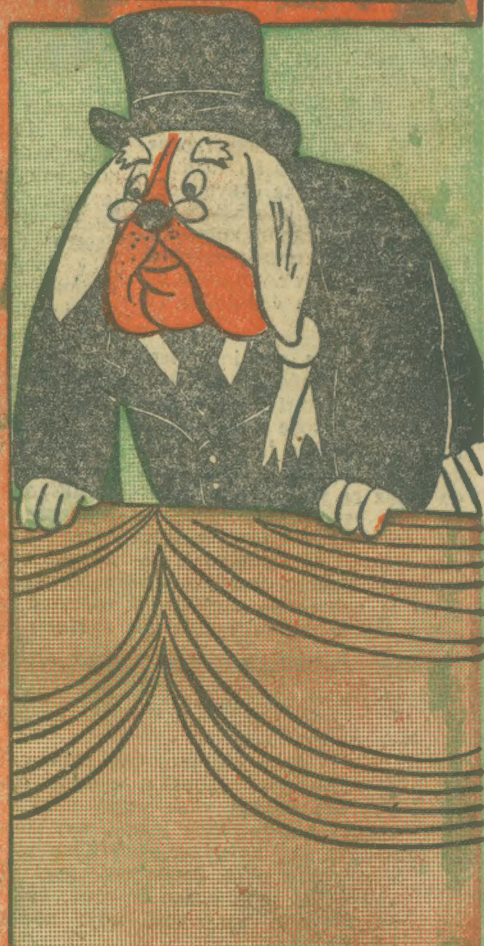

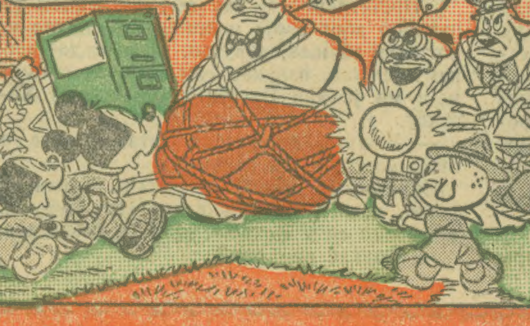

Пера Сегединац

Сигурно ниједан српски позоришни комад није толико узбудно духове као што је то пре 75 година учинио Костићев „Пера Сегединац". После две претставе комад је био забрањен и отада се више није приказивао. Против њега су устале присталице тадањег српског патријарха, као и аустриске и мађарске власти, свако из својих разлога. Међутим, стихови што их је у овој трагедији изговарао главни јунак нису могли бити забрањени. Ако се нису изговарали на позорници, они су се чули свуда у српском јавном животу кад год је снажним речима требало означити борбеност и љубав према слободи. Прва два чина ове своје трагедије Костић је објавио 1874—1875 године, у време кад је покрет Светозара Милетића био у пуној снази. Он је замислио да напише борбену националну драму, којој је за главног јунака узео једног бунтовника против аустриског цара и сву је проткао основном мисли — „Србин биће слободан и свој".

Буна Пере Сегединца 1735 године оставила је у народном сећању дубок траг; не по свом замаху, јер је била угушена готово у самом почетку, већ по ужасним мучењима којима су биле подвргнуте њене коловође и по упорности Пере Сегединца, који је остао тврд у својој вери. А не одрећи се своје вере ни на мучилишту, значило је у оно време најжешћих верских прогона бити неизмерно храбар и своју народну заједницу волети више од свега. Кад је на мучилишту један католички калуђер стао да уверава Перу Сегединца да ће му се цар смиловати ако прими његову веру, он је одговорио да не би напустио веру својих предака ни тада кад би тиме могао да откупи свој живот. То исто је оставио у аманет и својој деци, која су га пред смрт посетила у арадској тамници, а то су му биле и последње речи на страшном губилишту.

Узроци буне којој је Пера Сегединац требало да буде вођа били су социјални и економски, а такође и верски. У тој буни требало је да Срби учествују заједно с Мађарима, од којих су многи били калвини, исто тако верски прогањани као и Срби. Стање у тадањој српској цркви било је несређено. Високо свештенство било је међусобно завађено и народу се с правом чинило да црква није довољно упорна и доследна у одбрани народних привилегија које су углавном биле верског карактера. Српски живаљ који је у Великој сеоби 1690 године прешао Саву и Дунав добио је царске привилегије као верска заједница и вера му је било главно обележје.

Митрополит Вићентије Јовановић, који је такође једна од

значајних личности у Костићевом „Пери Сегединцу", био је дубоко уплетен у сплетке појединих владика и углавном је морао да води борбу како би се одржао на челу цркве. Тешко стање у српској цркви и у народу савременици су приписивали митрополиту, његовој самовољи, његовој слабости према царским властима. Многи су чак сумњали у њега да шурује с Бечом и настоји да превари српски народ. Новија историска истраживања показала су да су све то биле углавном клевете, али о митрополиту Вићентију Јовановићу такво је мишљење остало и он је сматран за једног од најзлокобнијих великодостојника који су управљали српском црквом и народом, кривцем за ужасну смрт омиљеног народног капетана Пере Сегединца. „Доћи ће време, писао је један савременик, када ће се његов мрачан лик помињати у трагедијама и доживеће вечну срамоту". То се и обистинило. После готово 150 година, Вићентије Јовановић приказан је у трагедији „Пера Сегединац" као мрачна и подла личност, човек који се за положај, за трунку царске милости одриче свог народа.

Када је, крајем јануара 1882, у Новом Саду приказан први пут Костићев „Пера Сегединац", патријарх српске цркве био је Герман Анђелић, кога није изабрао народ, него га је Беч против народне воље поставио на то место. То је био дворски човек и Змај Јован Јовановић у свом хумористичком листу „Стармали" називао га је — уместо светост — „Његова небираност" или „Његова наименованост". Германа су тада упоређивали с Вићентијем Јовановићем, а Светозара Милетића, народног борца кога су аустриске власти осуђивале на тамницу — с Пером Сегединцем. Тако је Костићева трагедија добила савремено тумачење; у њој су кроз прошлост говориле савремене прилике.

Због тога што су у трагедији духовна лица била приказана у мрачним бојама, патријархови пријатељи затражили су од мађарских власти да се комад забрани. Власти су им изишле у сусрет, али не само због патријарха, него што је и за њих „Пера Сегединац" био исувише бунтован. Тада је у Кривошијама, у Боки Которској, пламтео устанак под вођством војводе Стојана Ковачевића, претећи да захвати и Херцеговину. Борбене покличе у „Пери Сегединцу" требало је угушити, а власти су мислиле да ће најбоље учинити ако га сасвим забране на позорници, и то — по жељи патријарховој.

Прва позоришна претстава „Пере Сегединца", која је била одређена за 26 јануар 1882, очекивана је с великим узбуђењем. О овој Костићевој трагедији свуда се говорило: о њој се писало у листовима и новинама. Знало се да је против ње поднета тужба мађарском министарству у Пешти, да патријархови истомишљеници настоје из свих сила да буде скинута с позорнице пре него што ће се јавно приказивати. Стихови из „Пере Сегединца" већ су били познати и сви су хтели да чују како ће они одјекивати с позорнице кад постану јавни поклич. У српском народном позоришту вршиле су се последње припреме за премијеру. Одговарајући костими за глумце набављени су од народних прилога, који су нарочито скупљани за ту прилику. Улоге су биле подељене најбољим глумцима, који су и својом игром и говором умели да узбуде и освоје публику.

Улазнице су биле распродате већ неколико дана пре претставе, па иако је била јака зима — Дунавом су пловиле санте леда а путеви су били завејани снегом — у Нови Сад су са свих страна долазили многобројни родољуби, желећи да присуствују првој претстави „Пере Сегединца". Била је то народна манифестација на којој је требало показати и патријарху и мађарским властима каква су права осећања српског народа. Уколико би претстава била забрањена, одлучено је да глумци извесне стихове рецитују ван позоришне зграде, да их саслуша окупљена публика и понесе широм Војводине. Декламовање стихова није могао нико да забрани...

Ђацима српских гимназија било је забрањено да у својим дружинама говоре и расправљају о „Пери Сегединцу". Они су били под строгим надзором. Међутим, такав поступак изазвао је снажан отпор. Ђаци су се окупљали на тајним састанцима, где се живо расправљало о „Пери Сегединцу" и читало све што је о томе писано. „Гласови да је поднета тужба министарству, у којој се тражила забрана претстављања ове српске трагедије, изазвала је узрујаност у целом народу, а колику ли тек међу омладином".

Дошао је и дан првог извођења „Пере Сегединца". Иако су неки професори карловачке гимназије будно пазили „да се у омладини не изазивље одушевљење за бунтовника какав је био Пера Сегединац", ипак је једна овећа група карловачких ђака успела да умакне њиховом пооштреном надзору и упутила се кришом, после последњег часа, пешке у Нови Сад. „Ноћ се спуштала, хладноћа била у образе, снег шкрипао под ногама, али одушевљење гонило је ноге лагане и ми око 6 сати пристадосмо у Варадину на скелу. Лед је прекрилио Дунав и само се чуло јако шуштање и крхање санти" — писао је касније у својим сећањима један од ових карловачких ђака. Тада на Дунаву између Петроварадина и Новог Сада није било никаквог моста, већ се превозило скелом. „Скелеџија нам рече да је скела већ престала возити, а велике су санте те би био опасан прелаз. Наше молбе не помогоше, а нисмо имали толико новца да платимо већи бакшиш и да умекшамо скелеџију. Изгубили смо сваку наду на прелаз у Нови Сад и тужно седели покрај ватре, помишљајући на још тужнији повратак".

Карловачке ђаке ипак је послужила срећа. Пред скелом су се нашли још неки који су дошли колима да такође присуствују претстави „Пере Сегединца". На крају су ипак успели да наговоре скелеџију и он пристаде да их превезе преко Дунава. „Страшна је то била пловидба. Скела је врло споро клизила између санта. Кад се отисне са санта и пљусне у воду, мислиш да смо пропали. То се чешће понављало. И после великог напора заједнички савладасмо препоне и притерасмо скелу уз новосадску обалу". И нико тада није био срећнији од ових карловачких ђака. Озебли и гладни, они похиташе у позориште. Претстава је већ била почела, сва места била су заузета и они су се једва увукли у дворану... „И тече претстава, а одушевљење расте све јаче и јаче, али кад дође пети чин..."

Тај пети чин узбудио је гледаоце до врхунца. Мученички капетан Пера Сегединац постаде симбол народних патњи и народног отпора. У њему је сагледана сва тешка прошлост српског народа под Аустријом. Кад је први судија, на питање језуите да ли су мучили Перу Сегединца, почео да ређа све паклене муке које је старац поднео а није преварио нити се одрекао свог народа, гледаоце су од узбуђења „мрави подилазили телом". Дубоки тајац који је у себи крио сва та узбуђења, на последње судијине речи: „Од тешког једа престах мучити, па тог зар мислиш ти задобити?", одједном се прекиде бурним поклицима, које су прихватили и они ван позоришне зграде што нису могли да присуствују претстави. И после завршене претставе још су се дуго орили родољубиви поклици, а то се поновило и сутрадан, на репризи, која је уједно била и последња претстава „Пере Сегединца" у Аустрији. Аустриске власти увиделе су да је „Пера Сегединац" опаснији за њих него за патријарха кога су оне поставиле и наређено је да се Костићева трагедија одмах скине с позорнице.

ОСТАЦИ ПРОШЛОСТИ

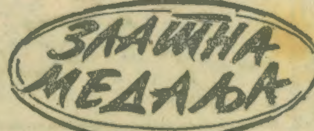
Човек је живи музеј! Смело тврђење, помислићете. А ипак оно је тачно. У човечјем телу има неколико десетина органа данас потпуно непотребних који су некад, итекако, служили нашим давним прецима.

У углу сваког ока налази се остатак трећег капка који је некад служио да заштити око од озледа и да отстрани стране предмете.

Човек има и мишиће за покретање ушних школьки који му данас ничем не служе. Међутим, некад, давно, кад је живео у пећинама и када му је увек претила опасност од дивљих звери, он је употребљавао те мишиће да би покретао ушне школьке и тако из свих праваца хватао звуке који су наговештавали опасност.

Зуби умњаци немају данас готово никакву улогу, а слепо црево не служи ничем — сем да приреди непријатно изненађење.

Ти и њима слични остаци прошлости дају нам право да човека назовемо живим музејом.

РОМАН ОД Г. ГОЛУБОВА

(4)

То је било све што сам знао о Хигинсу. Поштено говорећи, сувише мало да бих без позива упао усред ноћи у кућу човека кога ниједан једини пут нисам видео. И шта да му кажем? Како да објасним сврху своје бесмислене посете? Што сам дуже размишљао о томе, све ми је недоличније изгледала моја пренагљена одлука.

Али, било је касно да одустанем. Јак, од топлог ваздуха устајао мирис садова кајсија, у који смо заронили као у какав облак, говорио је да је град остао иза нас. Још један заокрет и кола се зауставише пред решеткастом оградом обавијеном неким егзотичним лијанама. Иза ње су се нејасно беласле камене степенице које су водиле на широку веранду.

Као пушкарница узани прозор на другом спрату био је осветљен. То ме је охрабрило и ја зазвоних.

Кад сам, најзад, зачуо нечије кораке и шкрипу кључа у брави, дошло ми је да, као какав деран, брзо побегнем. Али, опет је било касно: врата се отворише. На прагу је стајао човек у мрком домаћем огртачу.

— Ко је? Шта желите? — оштро запита, с јаким америчким нагласком, спуштајући се степеницама и прилазећи капији.

Не могу се пожалити на свој раст, али он је ипак од мене био виши за читаву главу. Ожиљак који му је попреко пресецао горњу усну није кварио његово мужевно, беспрекорно избријано лице. Танке усне, наочари са златним оквиром, проседе власи на слепоочницама и црне обрве — све је то у потпуности одговарало типичном изгледу професора, који као да је сишао с каквог рекламног плаката.

— Шта желите? — понови он.

— Молим вас... извините, професоре. Дошао сам због Атлантиде.

— Ах, због Атлантиде, — рече он ублаживши свој тон, као да је та реч била каква лозинка. — Молим, изволите.

Не чудећи се, очигледно, ничему више, отворио је капију и пошао према кући показујући ми пут. Пошто ме је провео кроз дуг ходник, увео ме је у собу опремљену оним стандардним ултрамодерним намештајем који човековом обиталишту даје изглед операционе сале. Политиране столице, флуоресцентно осветљење, голи зидови, под покривен шареним линолеумом. У том кабинету, изгледало је, човек се може занимати математиком, али никако митовима о Атлантиди.

Сели смо у кожне наслоњаче поред округлог стола на коме је стајала кристална кутија с цигаретама.

— Слушам вас, — рече Хигинс.

Претставио сам му се, још једном се извинио због своје неприкладне посете и, потпуно збуњен, заћутао. Одакле да почнем? Најзад, извукао сам из џепа снимак који ми је дао Ватсон и пружио га Хигинсу.

— Кажите, професоре, шта мислите о овом комаду? Од злата је.

Окретао је снимак у рукама, затим је устао, узео с писаћег стола јаку лупу и, вративши се у фотељу, дуго га разгледао.

— Одакле вам ово?

Испричах му укратко о свом необичном сусрету у крчми „Морска браћа".

Слушао је пажљиво, не прекидајући ме, пушећи цигарету за цигаретом. Лице му је било без икаквог израза, тако да нисам могао да одгонетнем шта ће се даље догодити: да ли ће ме избацити из куће, или...

Кад сам завршио, он је једно време седео без речи, добујући прстима по столу, а затим рече:

— Могућно. „Сорбона" је заиста настрадала ујесен 1954 године, негде југозападно од Азорских Острва. На броду је био један мој пријатељ, професор Рене Филип. Сви су нестали без трага. А чамац за спасавање с преминулима заиста је нашао један брод-тегљач. Све се подудара.

Морам признати да ме је такав обрт разговора потпуно помео. Очекивао сам приговоре, противдоказе, потсмех, па чак и увреде — ко их зна, те научничке пустињаке! Међутим, професор Хигинс је тако спремно прихватио и подржао Ватсонову фантастичну причу да сам се сад ја стао бунити и препирати.

— То је исувише јевтина измишљотина, професоре. Није тако једноставно наћи Атлантиду. Признаћете и сами да то не може да буде истина.

— По чему не? — слеже он раменима.

— По томе што је то... што је то исувише фантастично. Такве ствари се не догађају...

— У животу се све догађа, пријатељу мој, — мирно одврати Хигинс. — Само, ми смо се одучили од изненађења. А тајне и необични догађаји чекају нас на сваком кораку.

Нисам веровао својим ушима. То се никако није слагало с појмом педантног и коректног жреца науке који се створио у мени кад сам први пут угледао Хигинса.

— Чак ни ја, новинар, не верујем у ту „патку". Зашто Атлантида није раније откривена кад је то тако једноставно. И, уопште, треба најпре доказати да је она икад постојала. Шта ми знамо о њој, сем Платонове легенде?

(Наставиће се)

Енгрова виолина

У Француској се може чути израз: „То је његова Енгрова виолина". Како је постао тај израз и шта он значи?

Француски сликар Енгр, ученик Давидов, који се родио 1780 а умро 1867, поред сликарства, које је било његово главно занимање, необично је волео да свира на виолини. Она је била његова друга страст. Сваки тренутак слободног времена употребљавао је за музицирање у свом сликарском атељеу, у родном месту Монтобану. За ову сликареву одлику многи су знали. Једнога дана када се повела реч о неком другом човеку, који је поред свог главног позива силно

волео и још једно занимање, неко је рекао: „То је његова Енгрова виолина". Отада је постала ова изрека, добро позната у целој Француској, па је и данас у употреби. У Енгровом музеју, у Монтобану, поред доста уметничких платана налази се и његова виолина, која је тамо донесена 1911 године. Она га је учинила чувеним и међу оним људима који нису никад видели ниједну његову слику.

„КУВАР" — КРУНА ДИМИНОГ СТВАРАЊА

Док су Александра Диму славили због изванредне списатељске плодности, он је једном, слегнувши раменима, рекао: „Написао сам више од 600 књига, али то све није ништа.

Ускоро ћу да напишем једну која ће да задиви свет!" Запитан, о чему ће бити речи у тој књизи, писац „Три мускетара" је одговорио: „О куварским вештинама! Она ће претстављати круну свега што сам досад створио!"

ТАКО ОНА ТВРДИ

Канађанка Олива Монтпети тврди да је постала светска рекордерка у свирању на клавиру. Наиме, она каже да је непрекидно свирала 40 часова и 1 минут. Овај рекорд, међу женама, досад није постигнут, а нити га је иједна друга жена потукла.

WALT DISNEY'S Најзад — ЛУЛА МИРА

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

БУРНИ ЖИВОТ ЈЕДНОГ РАЧИЋА

За време летовања на мору увек се искупи гомилица одраслих, а нарочито деце када рибари извлаче мрежу. Сви су радознали да виде шта се уловило. Стално припиткују каква је ово риба, а каква је то животиња. Ако се још деси да се убије и нека врста морског пса или риба сабља, онда нигде краја причи. Али, мало света обрати пажњу оним ситним пужићима, школьчицама, рачићима и другој „ситнурији" која живи у мору. Међутим, један рачић готово се натура купачима. То је онај кога често видите како провирује из пужеве кућице. Ето, баш, тај ситни рачић има веома „романтичан" живот. То је рак пустињак. Он припада породици ракова самаца или пагурида, који слично живе. Овде ћемо изнети шта се све о њему пише у књигама.

Његов мекани репни део не ствара љуштуру, па је рак самац присиљен да тражи где би се завукао и основао свој дом. То је обично кућица морског пужа званог волак. Он се у њу увуче и закачи се стражњим делом. Веома је занимљиво посматрати ово мало и нејако биће када почне да тражи себи кућу. Он се шета изнад празних кућица пужева и проба сад једну, сад другу док не нађе погодну. Не жели да уђе у оштећену, а ону коју изабере добро почисти. Чим се смести, он кућу вуче собом, све док не осети потребу за већом, па тад опет пође у трагање. Често се деси да у једној кућици која му се свиди наиђе на њеног правог власника, пужа који је саградио ту кућу. Тада настаје борба. Пуж се нађе у смртној опасности и одмах затвори капију чврстом опном, па почне да лучи једну отровну слуз, али му ништа не помаже. Насртљиви рачић јуриша. Борба може да потраје, кажу, и по два три дана. Чим рачић пробије капију, он откида парче по парче од тела несрећног пужа и вади их напоље, док га коначно не убије. Разуме се, ту се он лепо и погости. Ево још једне занимљивости. Деси се да рачић наиђе на кућу која му се свиђа, али у њој није пуж, него његов сабрат који се пре њега ту настанио. Тада настаје борба. Онај рачић који се пре настанио, искочи из своје куће, потуче се, па брзо стругне назад да се противник не би уселио...

Тешке прилике натерале су овога рачића да буде насртљив и отимач, па како се види — и разбојник. За време развитка, када његово тело почиње да добија дефинити-

ван облик, стражњи део се повија, а љуштура се не ствара да би га заштитила. Он нема ни правих стражњих ногу, него неке израслине које личе на квачице. Дакле, немоћан је, а морске дубине пуне су непријатеља. Не спасава га ни тамно морско дно, нити може да се сакрије у шуме алги. Ето, зато тражи кућицу пужа. Он је веома лукав, окретан и живахан.

Његов „бурни" живот се овим не завршава. Истина, он има кућицу, али и доста непријатеља. Хоботница може лако да га пипком извуче из његове куће, па ту су сипе, разне рибе и други непријатељи. Сам, дакле, не може да опстане; потребан му је савезник, кога се боји и хоботница, а то је једна врста морузгве (Adamsia falliata), чији пипци сипају на непријатеља течнину која га опече. Ево како се то дешава. Рачић лута и вуче кућицу. Опрезан је. Непријатеља има на све стране који га вребају на сваком кораку. Када се увери да нема никакве опасности, он напушта кућу у близини морузгве и појури према њој. Настаје упознавање и склапање пријатељства. Под утицајем неке врсте миловања морузгва попушта, па је рачић отргне са камена, премести на своју кућицу, у коју се поново увуче. Сад, изволите, навалите...

Крећући се рак самац вуче кућицу и на њој морузгву, те она лакше долази до потребног кисеоника, него кад стоји на једном месту. Затим, рачић мора да једе, па и заштитнику остане нешто хране. Чим се непријатељ укаже на помолу, рак сигнализира опасност и морузгва заузима борбени став. Он се одмах увуче у кућицу и чека док опасност мине. Понекад он намести на своју кућицу и по више морузгви. Иначе, кад осети да мора да мења кућу, пошто је порастао, он премести и свога заштитника — морузгву.

Индустриски накит

Тражећи нове наслаге нафте, људи све више продиру у утробу земље. Бушења на неколико хиљада метара испод земљине површине врше се на тај начин што се рупе све више сужавају што се иде даље у дубину. При дну пречник овакве једне рупе често није већи од 12,5 сантиметара, а то захтева да глава бушилице не буде већа од 9 сантиметара. Овакав начин бушења рупа познат је у Америци под именом „слим хоул", а употребљава се све више у последње време. Разуме се, скоро је немогуће разбити стену на тако великој дубини и на стари начин. Због тога се за бушење на великим дубинама у последње време употребљавају дијамантске бушилице. Индустриски дијамант први су употребили стари Египћани за брушење камена приликом изградње првих пирамида. У новије време први је почео да га користи француски инжењер Сени 1864 године, приликом прокопавања тунела код Мон Сенија. Индустриски дијамант на нафтоносним пољима почео је да се употребљава пред рат. У највећем броју случајева данас се употребљава веома тврд и релативно јевтин дијамант борц. Цена једне бушилице која има 30 сантиметара у пречнику износи око 4,5 милиона француских франака. Па ипак, овај скупоцени индустриски накит сто посто се исплати.

ПАМЋЕЊЕ ЈЕДНОГ ОВНА

Својим рођацима сељацима у Нормандији дошао у посету један варошанин. Гледајући

овце у тору иза куће он је неколико пута подигао једног крупног овна да би му оценио тежину. То се овну изгледа никако није допало, јер сутрадан је стрпљиво чекао пред кућом да гост изиђе. Чим га је угледао залетео се, снажно га ударио роговима и оборио на земљу. Било би свашта да га укућани нису спасли.

За све време боравка на селу, гост се морао добро чувати тог овна.

Годину дана касније када је опет дошао код својих рођака, варошанин је био потпуно заборавио на прошлогодишњи немили догађај, али не и ован! Чим га је угледао препознао га је и опет напао!

МУДРИ ПСИЋ

Један ловац повео првипут у лов свог тек обученог младог пса јазавичара. Псић је весело скакутао, задржавао се ту и тамо и покаткад зачепркао по земљи. Изненадно је

болно заурликао. Ловац га је дозивао, али узалуд. Пас је бежао што је брже могао. Човек потрча и на једној чистини угледа пса и разлог његовом бекству: за ухо му се зубима била ухватила кртица! Како се није могао ослободити те напасти, пас је трчао колико су га ноге носиле, остављајући за собом крвав траг.

Најзад ловац разумеде да његов пас не трчи главом без обзира и без плана. Његов циљ била је једна бара као се налазила недалеко одатле. Када је стигао до воде, пас се загњури и остаде под водом све док се кртица не удави — иако је и сам једва издржао.

Млади пас није могао стећи то искуство, нити од кога „старијег" видети нешто слично, али се ипак досетио да се ослободи беде!

„МОТОРИЗОВАНИ" ГАЛЕБ

Они који живе крај мора вероватно знају да галебови „отварају" шкољке на тај начин

што их, са извесне висине, испусте из кљуна, тако да падну на какав камен, камену ограду, па чак и на паркирана кола.

Прошле године, једног пролећног дана, — прича Дорис Грајмс, из Сентердејла, на Род Ајленду — мој муж и ја лагано смо се возили путем који је водио крај морске обале кад угледасмо једног галеба. Летео је ниско, а из кљуна му је висила гужва морских алги у коју се било заплело неколико шкољки. Слетивши на пут нешто испред нас, галеб је оставио на путу свој плен, а сам је отскочио устрану. Али, гужва алги и шкољки налазила се мало улево од нашег правца и кола нису преко ње прешла. На наше огромно чуђење, галеб је оштро крикнуо, као у знак протеста. Заинтересовани његовим понашањем, кренули смо пажљиво колима унатраг и здробили точковима шкољке, а затим смо наставили пут. Кад смо се после неколико метара осврнули, видели смо како се галеб слади месом разбијених шкољки.

ПОВРАТАК ИЗГНАНИКА

У једном повећем кокошарнику, закржљали али веома паметни петао Тино био је неограничени господар. Прогањао је нарочито младе петлове који би му могли постати супарници у борби за власт. Наступило је време када је остао у кокошарнику само с једним петлићем и много кокошака. Њега је толико прогањао и чак га спречавао да једе, да је власник живине одлучио да спасе несрећног жутокљунца: тиранина је усред кокошарника поклопио сандуком под који му је убацивао храну и воду и ту га држао недељу дана. По изласку из тог „затвора" улоге су се толико промениле да је сад требало смислити како Тину да се помогне, јер овог пута он је био жртва младог петла који се осилио. Проблем је решен на тај начин што је Тино дат комшиници чије је двориште било ограђено високим зидом.

Шест месеци касније онај млади петао нешто закуња и би заклан. Већ сутрадан Тино се нашао на огради. Десетак

минута гледао је по свом старом кокошарнику па се вратио на своје место. Али у току ноћи прелетао је ограду и док су све кокоши спавале нашао се у свом старом царству. Осетио је да више нема његовог супарника који му је преотео власт, па се вратио!

МАЛИ ПУТНИЦИ

Наш брод приближавао се Панамском Каналу, кад изненада, јато некаквих малих птица улете кроз отворена врата крманошеве кабине. Крманош испружи руку и на наше изненађење неколико птица спустише се на њу. Две су слетеле на ограду која штити кормиларски точак. Приђох и испружих длан а оне прнуше са ограде и слетеше ми у шаку.

Однели смо их у трпезарију и нахранили мрвицама хлеба и бананама. Пошто су се најеле, стале су живахно да лете, али ниједна није покушавала да оде иако су округли прозори на трпезарији били отворени. Није прошло много времена, а птице су, вероватно већ уморне, слетеле на грану белог слеза, која је стајала у вази на капетанском столу, шћућуриле се једна уз

другу, сакриле главе под крила — и заспале.

Изашао сам на палубу и док сам једном од машиниста причао о овом необичном догађају случајно погледах навише и угледах одговор: високо на нашој радио-антени чучала су три морска сокола.

Сутрадан ујутру наши мали гости излетеше кроз прозор. У почетку се нису удаљавали од брода и тек кад су се уверили да њихових непријатеља нема више, одлетеле су живахно цвркућући. Учинило ми се да је у том цвркуту било нечега што је звучало као захвалност, — завршио је причу Давид Годерд, један од официра на броду на коме су прогоњене птице потражиле уточиште.

ВЕРНИ КОЊ

Било је то 1914 године. Једном старијем сељаку из околине Париза реквирирана је за војску, која је кретала у рат, између осталих коња и кобила Манат. Њу су сви из куће много волели и мазили па је због њеног одласка дуго владала жалост у целој породици.

После готово годину дана сељак се нађе у Нансију на улици баш када је туда пролазила једна коњичка јединица. На његово највеће изненађење, из реда се изненадно издвоји један коњ и понесе исто толико изненађеног јахача према сељаку. То је била Манат, која приђе свом бившем господару и као некад положи му главу на раме.

КАЖЊЕНИ ТИРАНИН

У Изеру, у Француској, један месар имао је дивног, крупног овчарског пса. Његовој снази била је равна само његова свирепост. У читавом крају сви пси су га се бојали и склањали му се с пута. Али, он је свакодневно налазио по неку жртву. Прошетао би као паун улицом где је била радња његовог господара и изабрао пса кога ће напасти и на њему искалити бес.

Међутим, једнога дана баш када је пошао у лов, иза угла излете једна повећа кучка а

за њом још десетак паса. Правим тактичким маневром опколили су насилника, препречили му сваку отступницу и онда, стегавши обруч, сложно га напали. Нису га се оканили док крвав и изуједан није остао на земљи. Онда су се победоносно удаљили, задовољни што су казнили тиранина.

Море прашине

Одушевљени васионски путници који једва чекају да се изгради први интерпланетарни брод да би се винули у свемир, најчешће сматрају да ће у Месечевим долинама наћи идеалан терен за слетање. Та претпоставка заснива се на схватању да су Месечеве долине, које су покривене тамнијим материјалом од осталих делова тог земљиног сателита, уствари, испуњене лавом некад активних вулкана, чији се кратери виде. Последња посматрања, међутим, дозвољавају закључак да је Месец већ толико дуго хладно небеско тело да вулканска активност не може пружити задовољавајуће објашњење за његову топографију. Напротив, све се више шири мишљење да су кратере избушили метеорити који падају на Месец и да су долине, уствари, огромна мора прашине.

Главни творац те теорије је научник Томас Голд са Гринвичке опсерваторије, у Великој Британији. Он је недавно темељно изложио то своје гледиште. Мерећи величину Месечевих кратера, нагибе њихових страна и удаљења до којих су око њих разбацани разни отпаци, Голд је закључио да су њих издубили огромни метеорити који бомбардују Месец из свемира летећи брзином од око 180.000 километара на сат. На месту удара, каже Голд, морала се развијати температура виша од 10,000.000 степени Целзијуса. Пропратне експлозије, по његовом мишљењу, ископале су у тврдој Месечевој површини кратере око места удара.

Голд сматра да су прашина и ситнији отпаци настали од експлозија које изазивају удари метеорита. Како на Месецу нема ни кише ни ветра, та прашина углавном стоји на једном месту, сем ако не наступе термални или електрични поремећаји. У том случају, каже Голд, прашина би могла да тече по Месечевој површини као течност, ваљајући се уза стране кратера и пунећи их.

Голд верује да се дубина фине ситне прашине што испуњава Месечеве долине, креће од 30 до 3.200 метара.

Група научника са Манчестарског универзитета провераваће Голдову теорију са једне опсерваторије у Пиринејима. „Кроз два-три месеца — каже руководилац те групе, професор Копал — знаћемо поуздано да ли је та теорија тачна", а Голд додаје да је он ипак на време опоменуо васионске пилоте да се не спуштају на прашњаве Месечеве долине!

ТУРИСТИ И СТРАНА ХРАНА

Када смо у иностранству, пише у једним америчким новинама, лепо бисмо учинили ако бисмо се прилагодили на обичаје оне земље у којој се налазимо. Један од најбољих начина да упознамо и разумемо друге народе састоји се у томе што ћемо јести њихову храну, и то у друштву тих људи, ако је могуће. Многи од нас су сувише склони да храну унапред оцењују по имену, а и са неким убеђењем које личи на предрасуду. Људи с таквим предрасудама, каже овај лист, могу да пропусте такве деликатесе као што су змијска и жабља јаја у Француској, „хиљадугодишња стара јаја" и медвеђе канџе у Кини, ордевр од мамутског меса, старог 20.000 година и сачуваног у глечерима Аљаске, кувану игвану у Мексику, пржене звечарке или скакавце у Америци, укисељене сирове рибе на Тахитима, многе врсте сирове рибе у Јапану (где народ сигурно зна много више о морској храни него ико на свету), ситна парчад китове сланине или месо ајкуле, затим супа од кенгуровог репа у Аустралији, сирова јаја корњаче итд.

У случају потребе

У Емпајр Стејт Билдинг, највишу зграду на свету, могло ба да се смести становништво једног осредњег града. У канцеларијама ове зграде може да се смести око 25.000 људи, а цени се да зграду сваког дана посети око 50.000 људи. У случају крајње потребе у ову зграду могло би да се смести око 80.000 људи.

ЛЕДЕНИ БРЕГОВИ

Бродови који плове северним Атлантиком, овога лета пловиће јужним путевима да би избегли најгору опасност која им прети за последњу полу века, а то су ледени брегови. Наиме, огромне формације ледених брегова и мањих ледених блокова, званих „гролери", нагомилавају се код југоисточне обале Њу Фаундленда, а долазе са Гренланда. Међународне метеоролошке станице јавиле су пре две недеље да се око 250 ледених брегова и на стотине гролера одвојило од обала Њу Фаундленда. Даље, на југу, груписало се 60 великих ледених брегова и десетине мањих.

Према вестима са бродова и из метеоролошких станица ове године ледени брегови су веома многобројни на северном Атлантику. Један стручњак рекао је да је томе узрок можда топло лето пре две године, јер је толико времена потребно да би ледени брегови допловили од западне обале Гренланда до предела Њу Фаундленда. Највећи број ледених брегова на северном Атлантику обично се појављује у мају. Они тада отплове у Голфску струју и распадну се.

Курги

На граници Курга нећете угледати пограничне стубове. Јер, Кург је само једна област велике државе Мамсур која се налази у југозападном делу Индије. Па ипак, кад ступите у Кург, нећете моћи а да не запазите да сте се нашли у другом свету, толико различитом од оног који сте тек напустили. Тај утисак не долази само отуда што ту живе Курги, народ који не личи на остале становнике југа Индије, већ и због тога што се упадљиво мења и сам пејзаж.

Из полупустињских крајева обраслих кржљавим жбуњем наједном улазите у брдовиту земљу с непроходним шумама. Кад зађете мало дубље у њу, шуме као да се размичу уступајући место плодним воћњацима с бананама и наранџама и плантажама кафе, чаја и пиринча. Кроз уске, дубоке долине теку потоци који се у доба монсуна претварају у бурне реке.

Некад су у том брдовитом крају живела само племена негроаусатралоидне расе — Иерави. Њих и данас има у дубинама шума. Иерави су изврсни ловци на слонове: лове их, обучавају, а затим продају.

Почетком 17 столећа у ове крајеве дошли су Курги. Где су раније живели, којим су путем дошли, нико не зна. Чак ни у њиховим легендама нема никаквог трага који би указивао на њихово порекло, тако да они за етнографе претстављају праву загонетку. Високи, крупни и јаки, таласасте косе, светле коже и светлих очију, Курги својим изгледом потсећају на брђане европских земаља.

Језик кодагу којим Курги говоре, разумљив је само њима. Својy писменост немају и у писању се служе језиком канари, који је веома распрострањен на југу Индије.

Курги су по вери хиндуисти, али се прилично равнодушно односе према религији. Брамани, служитељи храмова, немају код њих неки нарочити значај и утицај. Чак се и бракови склапају без посредства религије. Кад двоје младих одлуче да уједине своје животе, они се обраћају неколицини стараца из свог села молећи их да буду сведоци њихове веридбе. После тога чекају дан који ће, по претсказивању сеоског астролога, бити најпогоднији за свадбене свечаности.

Свадбе се обично одржавају у априлу или мају, јер тих месеци има мало сеоских радова. У означени дан младожења у пратњи својих најбољих другова одлази у невестин дом. Али, пре но што му дозволе да прекорачи праг, невестини сродници, захтевају од њега да докаже своју физичку снагу. Наиме, он мора једним јединим ударцем ножа да пресече дебелу палмину грану. Дозвољено му је да три пута покуша. Обично се тај „испит" срећно завршава. Јер, младожења се дуго вежбао да се на дан свадбе не би обрукао пред невестом. Као и све свадбе у читавом свету, и код Курга се свадба завршава општим слављем.

Ако брак не буде срећан и супрузи желе да се разиђу, за то им није потребна ничија дозвола. Ни бог ни закон не могу да их спрече. Старци који су били сведоци веридбе, деле сад својину бивших супруга. Али, до тога међу Кургима ретко долази. Жене су потпуно равноправне с мушкарцима.

Често међу бреговима одјекне ехо пуцња из пушке. То је обавештење свим становницима села да се у једном од кургиских породица родио син. Новорођенчету стављају у руку мали лук и стрелу. Тај обичај сачувао се још из оних времена кад су напрекидни феудални ратови захтевали да сваки млад Кург буде одличан стрелац.

На феудалне ратове потсећа и општи изглед сваког кургиског села. Читаво село избраздано је дубоким рововима и испресецано јаким бедемима. Куће потсећају на тврђаве и у њих би било тешко ући да Курги нису толико гостољубиви.

Начин на који живе Курги потпуно се разликује од начина живота суседних народа. Они своје куће граде од цигала и дрвета, покривају их црепом, и два пута годишње обавезно кречe све зидове. Стрми кровови спуштају се преко спољашњих зидова и на крајевима су подупрти дрвеним стубовима украшеним резбаријом. Кад човек уђе у њихове куће заборави да се налази у Азији: читав намештај — кревети, столови, столице и ормани — израђен је по европском узору. Курги воле цвеће и њихове куће буквално се не виде од шареног цветног „одела". Ако им дођете у госте, неће вам дозволити да одете пре но што вас послуже кафом чија су зрна убрана у сопственом врту.

Курги се занимају земљорадњом, ловом и сечом шума. Они извозе најскупоценије врсте дрвета: махагониј, сандалово дрво и тиковину. Али, технички напредак још није продро у дубине њихових шума; главна „механичка снага" за обарање и пренос дрвета су слонови.

Крајем новембра или почетком децембра обавља се жетва пиринча. У част тог великог догађаја Курги су установили празник првих плодова — Хутери. У расвит дана читаво село креће према пиринчаним пољима. Један од младића држи у руци добро набрушен срп. Њему су његови сељани поверили „отварање" жетвених радова. Прву прегршт новог пиринча он баца у бамбусов суд са свеже помуженим млеком. То је симбол вечне плодности.

Курги се клањају сенима предака и верују да су духови мртвих одговорни за све несреће које се могу срушити на живе. Да би се од њих заштитили, треба претке умилостивити. Због тога се у дворишту сваке куће може видети дрвена платформа са каменим ликовима предака. На тој платформи неколико пута у току године душама умрлих приносе се на жртву фазани или свиње.

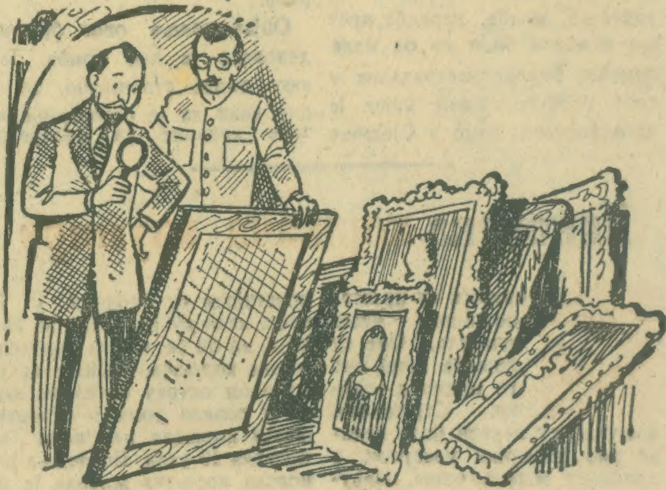
Жеља за знањем и просвећеношћу расте код Курга из године у годину. Многа села сопственим средствима подижу школе и плаћају учитеље. Пре десет година Курги су имали три средње школе; данас имају једанаест. У школе иду и мушка и женска деца. Међу женама млађег поколења има их неколико са универзитетским образовањем и њима је њихов народ поверио одговарајуће положаје.

НЕПОЗНАТА РЕМЕК-ДЕЛА

У Лувру, највећем музеју на свету, изложено је око хиљаду ремек-дела ликовних уметности чија је вредност непроцењива. Али, мало људи зна да та басно-словна колекција претставља само један део огромног богатства које се крије у подрумима Лувра. Многе од најлепших слика Кранаха, Бушеа, Фрагонара, Делакроа, Короа, Курбеа, Ван Гога, Сезана и других великана палете већ деценијама нису виделе светлост дана. До њих се може доћи само с нарочитом пропусницом. Ту „спава" 3.200 слика, 2.000 кипова и вајарских студија, 30.000 египатских уметничких драгоцености и минијатура и више стотина хиљада разних ситних предмета.

Ремек-дела из тајног музеја Лувра чекају бољу судбину. Учени мајстори-конзерватори брину се не само о њиховом одржавању, већ и о укусу времена и о „рехабилитацији" коју време доноси појединим уметницима или мање признатим уметничким делима. Тако је дуго запостављани сликар из 17 столећа Жорж ла Тур недавно изишао из мрака уметничког заборава и у светлим галеријама Лувра добио место раме уз раме с великанима као што су Нен и Пусен. Управа Лувра се труди да овај музеј не постане гробље скривених драгоцености, већ да остане жив организам. Сваке године врши се ревизија уметничких дела изложених у галеријама и увек понеки од класика Лувра крене у мрак неизвесног изгнанства, да уступи место незнаном, рехабилитованом осуђенику. Избор најбољих међу хиљадама дивних слика и скулптура претставља најтежи посао уметничких експерата.

Устројен по најкласичнијим музејским традицијама, Лувр има многе предности над другим великим музејима као што су Метрополитен у Њујорку или лондонска Пинакотека. У Лувру могу наћи места само дела оних сликара који су рођени пре најмање сто година. Осим тога, ниједно уметничко дело које је прешло праг Лувра не може више никад бити продато. На тај начин Лувр штити своје драгоцености од могућих малверзација и од ћудљиве и променљиве игре уметничких вредности коју носи време. Тако се догађало да Метрополитен-музеј поново купи платна која је само неколико година пре тога продао, плаћајући деведесет пута већу суму од оне коју је за њих својевремено добио.

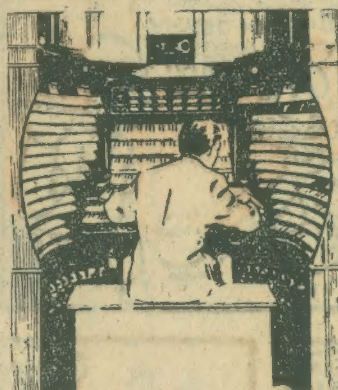
Забрана продаје уметничких драгоцености Лувра има и своје наличје. Тако, музејска збирка садржи више десетина изванредно успелих фалсификата и копија које за музеј немају вредности, а могле би се одлично продати љубитељима овог необичног уметничког корова.

Занимљиво је да су посетиоци Лувра највећим делом млади људи. Преко 35 отсто су дечаци и девојчице испод 18 година. Међу страним посетиоцима највише су заступљени Немци, којих има 23 отсто, затим долазе Енглези (20 отсто), Американци (10 отсто), па Белгијанци, Швајцарци и Италијани.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ЏИНОВСКЕ ОРГУЉЕ

Највећи музички инструмент који је икад конструисан свакако су оргуље у Атлантик Ситију, у америчкој савезној држави Њу Џерси, начињене 1930 године. Оне леже на два подупирача, који су истовремено и зидови на којима је смештена клавијатура. На једном зиду има седам клавијатура, а на другом, који је покретан, пет. Оргуље имају 1.225 дугмади и 33.112 цеви, које се по дужини крећу од 5 милиметара до 19,5 метара. Оргуље покреће мотор од 365 коњских снага.

ДА СЕ НЕ ЧУЈЕ БУКА

Аеродроми за млазне авионе у Западној Немачкој биће окружени оградом која одбија буку. Ови филтри делимично ће упијати звучне таласе који избијају из млазних авиона, тако да ће околна насеља бити поштеђена несносне буке.

У ЏИПУ — АМФИБИЈИ ПРЕКО СЕВЕРНОГ ПАЦИФИКА

Аустралијанац Бен Карлен, стар 45 година, и двадесетогодишњи Американац Бојд де Мент успели су да у џипу амфибији пређу Северни Пацифик од острва Хокаидо (Јапан) од острва Шејма у Алеутском Архипелагу. Дужина пута износила је 2.100 километара, а експедиција је трајала 27 дана. Неустрашиви путници рачунали су да ће ову стазу моћи да пређу за 21 дан, али су наишли на непредвиђене тешкоће и путовање је било продужено.

ГАНДИЈЕВО ПИСМО ТОЛСТОЈУ

У једној књизи Толстојеве библиотеке, која се чува у музеју откривено је сасвим случајно Гандијево писмо овом великом руском књижевнику. Писмо носи датум 10 новембар 1909 године.

НОВИ ЕЛЕМЕНТ 102: „НОБЕЛИЈУМ"

Једна екипа америчких, британских и шведских научника објавила је недавно у Чикагу да је пронађен нов хемиски елемент који ће носити назив „Нобелијум", због тога што ће бити испитан на Нобеловом институту за физику у Штокхолму.

МЕСЕЧЕВЕ ПЛАНИНЕ СУ ВИШЕ ОД ЗЕМЉИНИХ

И поред тога што је Месец знатно мањи од Земље, планине на њему су у просеку више од планина на Земљи. Само пет планинских врхова на нашој планети могу се мерити с њима.

ЗАТО ШТО СЕ ДЕМОРАЛИШУ...

Пчеле из две кошнице често воде између себе прави рат до истребљења. Увек напада јачи рој. Стручњаци Америчког природњачког музеја сматрају да слабији рој обично бива деморалисан и не бори се тако упорно. Борба обично траје два или три дана, а завршава се тек онда када нападач покупи сав мед. Ако пчелар примети борбу у самом почетку, он је може да спречи на тај начин што блокира улаз у кошницу слабијег роја. То обесхрабри нападача, а блокиране пчеле могу некако да изађу и на друге споредне излазе.

ДА БИ ЗАШТИТИЛИ БИЉКЕ И ЖИВОТИЊЕ

Фински Парламент донео је закон о заштити природе у дванаест нових природних резервата и седам националних паркова. Ови резервати и паркови изабрани су ради заштите биљних примерака у различитим пределима који су карактеристични за северне земље. У фауну која је заштићена у овим резерватима укључују се: птице грабљивице, водене птице, арктичка лисица, јазавац, видра, куна и соб (северни јелен).

АУТОМОБИЛ БУДУЋНОСТИ

Крсташки рат“ против аутомобилских несрећа, који се последње време води у Америци, добио је прошле године невиђене размере. Упркос томе, број оних који су у тим несрећама страдали никад није био већи него прошле године. У „рату“ су била употребљена сва могућна средства добро смишљене и организоване пропаганде. У појединим градовима, свакодневно или у одређене дане у седмици, звонила су посмртна звона бившим и будућим жртвама аутомобилских несрећа, а на фасадама јавних зграда џиновским светлећим словима објављиван је број „настрадалих на крвавим поприштима у градовима, на путевима и аутострадама.“ Али, сва та упутства, молбе, наредбе, претње и казне били су од мале помоћи. Биланс настрадалих у току прошле године више је него поразан: само у Сједињеним Америчким Државама 42.000 људи, жена и деце изгубили су животе у сударима или под точковима аутомобила.

Објављивање овог биланса деловало је као бомба. Јер, како тврде стручњаци, то је био знак да је сваљивање читаве кривице на неопрезне возаче било неоправдано и да и на другој страни треба тражити решење овог озбиљног проблема. Чињеница је да су у Сједињеним Америчким Државама возачи дисциплиновании но игде у свету. Узето процентуално, у европским земљама — У Западној Немачкој, например — има готово три пута више аутомобилских несрећа него у Америци.

„Ми смо данас у стању да тако спакујемо свежа јаја или осетљиве инструменте да упркос разним потресима стигну неоштећени на место опредељења. Зашто не бисмо могли да исто тако „спакујемо“ човека кад крене на пут?“ — запитали су се стручњаци. Свако од нас зна да ће му се ствари у путничком коферу најмање оштетити и изгужвати ако их сложи тако да се што је најмање могућно померају. Истраге после авионских несрећа показале су да је број жртава увек мали ако су се путници придржавали правила, тј. ако су били везани за седиште нарочитим појасевима. Све ово нужно је довело до одређеног закључка: унутрашњост аутомобила и распоред седишта умногоме су криви за овако висок број смртних случајева приликом аутомобилских несрећа. Значи, треба правити аутомобиле који ће бити безбеднији и код којих судар неће истовремено значити и смрт за возача и путнике.

Познато је да већина возача изгуби живот на тај начин што приликом несреће полете напред и грудима ударе о волан. У аутомобилу будућности, чији је прототип већ израђен, волан је замењен двема командним палицама које се налазе лево и десно од возача. Уместо волана, испред возача налази се еластично јастуче, које у случају судара ублажава потрес. Поред тога, унутрашњи део каросерије, заправо огај који се налази испред возача, израђен је у овалним линијама, без углова и оштрих ивица. Седиште поред возача увучено је мало уназад, а распоред осталих знатно је измењен. Прозори на овим колима подешени су тако да при судару испадну напоље, заједно с рамовима. Други тип „сигурног аутомобила“ има каросерију од нарочитог еластичног материјала који се не може улубити ни смрскати чак ни при најјачем судару. Овим и другим корекцијама које ће бити тек уведене, стручњаци се надају да ће створити аутомобиле сигурне од несрећа.

Џиновска корњача изумире

Корњаче су прастановници наше планете. Оне су живеле и пре много милиона година. Стручњаци кажу да су некада биле велике као данашњи носорози, а данас су знатно мање. Међутим, још увек има у зоолошким вртовима примерака тешких по 200 и више килограма, а у прошлом веку могле су се још на удаљеним острвима Индиског Океана наћи корњаче тешке и по 400 килограма. На Сејшелским Острвима, где их је некада било много, данас се џиновске корњаче не могу више наћи. На острву Аллабра, између Мадагаскара и афричке обале, које је такође било познато по великом броју корњача данас су оне врло ретке. Близина људи не прија овим корњачама. Ако се погледа где их још данас има, видеће се да је то случај само тамо где нема људи. То су удаљена острва у Индиском Океану и острва Галапагос у Тихом Океану.

Када је Васко де Гама први пут ступио на Сејшелска Острва, на њима није било сисара, изузев једне врсте џиновских слепих мишева. Остали становници били су папагаји и друге птице, па и џиновске корњаче. Цела природа дремала је под тропским сунцем, неузнемиравана ниодкога. Два века доцније, ова острва почели су да насељавају људи, па се видело да на њима нема довољно места и за корњаче и за људе. Корњаче су нестајале исто онако брзо као на острву Родригес, источно од Мадагаскара. На ово острво пристајали су бродови у 17 веку, када су путовали за Индију, да би се посада снабдела месом корњача. Касније су се на овом острву населили људи и донели домаће животиње, а корњача већ нема од почетка 19 века. Последња џиновска корњача живела је на острву Маурицијусу крајем прошлог века у једној артиљериској касарни. Била је дуга преко један метар, а ценило се да је стара преко 200 година.

Једна корњача коју је барон Ротшилд донео у Енглеску била је тешка око 250 килограма, а њен оклоп био је дуг преко метар и по. Сматрало се да је стара преко 300 година. Међутим, процене старости врло су несигурне, јер у извесним периодима свог живота корњача брзо расте и добија у тежини. Једна корњача која је донесена у хамбуршки зоолошки врт била је тешка 215 килограма, а после 52 дана имала је 25 килограма више, што значи да је свакога дана добијала по пола килограма у тежини.

Апетит џиновских корњача је веома велики када је топло време. У једном немачком зоолошком врту утврђено је да једна џиновска корњача поједе за једно после подне 15 килограма свеже покошене траве и детелине и попије 24 литра воде. Она је била и веома снажна. Могла је да савија гвоздене шипке и да тако излази из кавеза. Децу и одрасле људе носила је без напора на леђима.

На острвима Галапагос корњаче су убијане почетком овог века због уља које се од њих добијало. Од једне корњаче могло се добити четири до девет литара уља, а са ових острва отпремљено је много литара тога уља. Осим људи, непријатељи корњача су пси и пацови који су дошли са човеком и који уништавају младунце корњаче. У ропству џиновска корњача неће да се множи. Ако се не буде нашао начин да се она заштити, убрзо ће џиновска корњача моћи да се види само у музејима.

НАЈНИЖА ТЕМПЕРАТУРА

Истраживачи Јужног Пола, који су чланови екипа које делују у Међународној геофизичкој години, извештавају да тамо влада неописива хладноћа. Тако је 11 маја ове године термометар пао на минус 84,44 Целзијевих степени. То претставља најнижу температуру која је икад досад забележена на земљиној површини. Запажено је да су сви чланови истраживачких група изгубили у тежини, просечно по седам килограма, а неки и по 12 килограма. Осим тога, услед велике хладноће многи не могу да спавају. На Јужном Полу је тако хладно да људи не могу да остану напољу више од пола часа. После тога враћају се у топле логорске просторије које су изграђене потпуно испод огромних наслага снега и до којих се може доћи само кроз тунеле.

ВЕРОВАЛИ или не...

С ЈЕДНОГ КРОВА НА ДВА МОРА

Киша која се слива с леве стране крова једне капеле у Гринингену, у области Шварцвалда, одлази у Дунав и преко њега у Црно Море, док се вода с десне стране крова слива у Некар и одлази у Северно Море.

ТРКА НА ТЕНИСКИМ ЛОПТАМА

Један од учесника на бициклистичкој трци приређеној 1891 године у Лафбороу, у Енглеској, имао је на точковима, уместо гума, неколико десетина лопти за тенис.

КВОЧКА ИЗВЕЛА — КОРЊАЧЕ

Пре двадесет година, на једној фарми у Сишаркјулу, у Трансвалу, једна квочка извела је, поред двадесет пилића, и две мале корњаче. Сопственица фарме није ни слутила да се међу кокошјим јајима налазе и два корњачина јајета. Мале корњаче ишле су за својом „мајком“ знатно дуже од пилића.

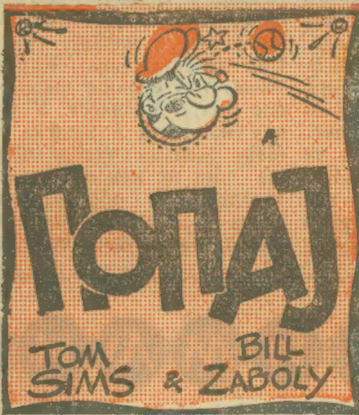
ПАРАДАЈЗ-РЕКОРДЕР

Мери Петерсон из Понтијака, у америчкој савезној држави Мичиген, одгајила је неколико струкова парадајза са изванредно великим плодовима. Највећи примерак међу овим џиновским парадајзом био је тежак 2,830 килограма.

СТО ГОДИНА У ИСТОЈ ПОСТЕЉИ

Ен Причард (1799—1899) из Скенфрита, у Енглеској, живела је сто година и ниједном у животу није спавала у другој постељи до у оној у којој се родила и у којој је, најзад, и умрла.

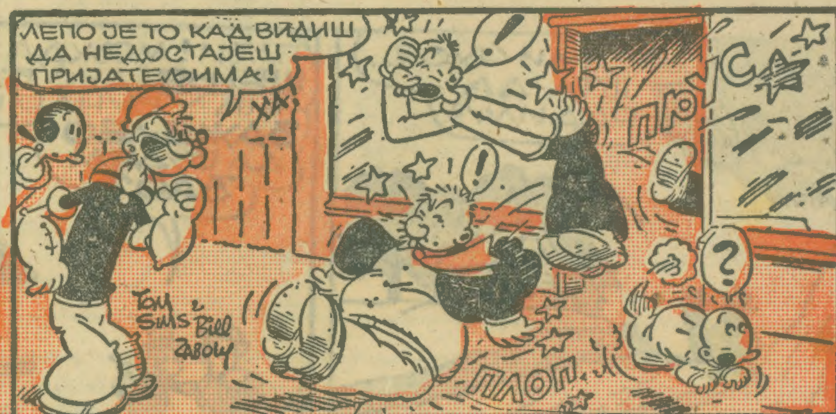

„БАРОКНИ ОРКЕСТАР"

Пре извесног времена, у њујоршком Метрополитен-музеју отворена је изложба под називом „Барокни оркестар", која приказује развој музичких инструмената у Европи од Ренесансе до средине 18 века. Међу инструментима с кључем налази се један клавицитеријум, један клавсен и један вирџинал из 1581 године, с два кључа и два низа жица, за који музејски стручњаци кажу да је најстарији дворедни инструмент ове врсте

на свету. Од дувачких инструмената на изложби се могу видети барокна обоа и неколико старинских примерака фагота. Међу гудачким инструментима налазе се старе француске, немачке и италијанске лауте, као и мале џепне виолине, које су у 17 веку употребљавали учитељи играња.

★ ★ ★

КУЋЕ БЕЗ ДИМЊАКА

Куће без димњака, које ће сачињавати читав један град од око 40.000 становника, нису последица заборавности архитеката, већ остварења замисли о рационалнијем искоришћавању то-

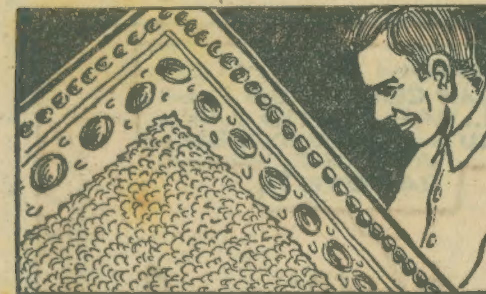

плотне енергије. Овај град, који се подиже у околини Бремена, неће имати ниједан димњак, јер ће једна велика централа снабдевати све зграде топлом водом, а преко зиме обезбеђиваће топлоту свим становима.

★ ★ ★

ТАПЕТИ ОД ОСТРИГА

Њујорчанин Ирвинг Кеј важи као стручњак за декорације одаја. Али, његов „специјалитет" претстављају тапети од острига, чију тајну израде љубоморно чува. Зна се само толико да се изабране школьке препарирају на нарочит начин, а затим се стављају под хидрауличну пресу.

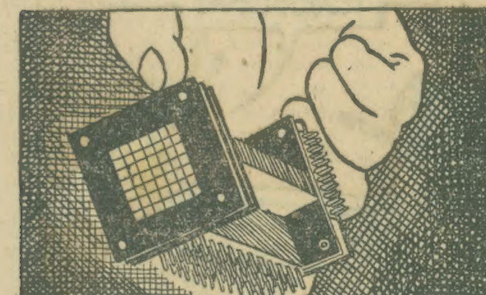

Тада се поједини успели примерци ваде и умећу у нарочиту пластичну масу, која се тако претвара у украсне паное, неку врсту светлуцавих тапета. Оваквим тапетима украшен је хол једног великог хотела у познатом летовалишту Мијамију, као и свечана дворана кнежевске палате у Монаку.

★ ★ ★

„ЏЕПНИ" ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК

У САД је направљен минијатурни електронски мозак који има облик коцке, са странама дугачким пет сантиметара. Овај електронски уређај садржи 2.560 корисних информација.

Тражени податак добија се готово тренутно — за хиљадити део секунда. Стручњаци сматрају да би сличан „мозак" који би имао величину кутије за ципеле био у стању да даје око милион разних рачунских информација.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ДАНАШЊИ АВИОНИ МНОГО СУ СЛОЖЕНИЈИ

Према изјави једног америчког стручњака данашњи авиони су знатно сложенији од ранијих. Тако су авиони који су употребљавани у Другом светском рату имали електричне проводнике дуге 500 метара, док данашњи имају проводнике дуге преко 7.000 метара. Конструктори који су радили цртеже за авионе из Другог светског рата утрошили су две хиљаде часова, за авионе из Корејског рата око 70.000 часова, док је за цртеже савременог авиона потребно 170.000 часова.

НАЈВЕЋИ ВИСЕЋИ МОСТ

Највећи висећи мост већ се гради у Америци. Он ће спајати језера Мичиген и Хјурон. Одавно се осећа потреба за овим мостом, пошто је саобраћај овде веома велики. Пловни објекти који се налазе на језерима велики су и непрестано су у покрету. Сваки од њих може да превезе преко сто кола. За прелаз овог објекта од једне до друге обале потребно је 53 минута. Преко моста моћи ће да пређе 600 кола за један сат, а путовање ће трајати само 10 минута. Мост ће бити дуг око 8 и по километара.

И БИЉКЕ СЕ КРЕЋУ

Биљке су обично везане чврсто за земљу. Обично се мисли да се оне не могу кретати. Биљка се, заиста, практично не креће, али њени покретни делови могу да мењају свој положај на више начина. Ако посадите неку биљку у затворену кутију и пустите да светлост долази само с једне стране, онда ћете видети да се биљка управила према светлости. Исто тако, отварање и затварање цветова дању и ноћу претставља пример кретања биљке. Цвет шафрана затвара се у хладној соби, али чим се температура повиси, он се отвори. Цвет сунцокрета прати „кретање" сунца и окреће се упоредо с њим. Кретање биљака, наравно, разликује се од животињског у брзини и дужини кретања, али је то ипак извесно кретање. Животиње реагују нервним системом скоро тренутно, а биљкама су потребни читави сати па и дани да реагују.

ИМА ВЕЗЕ СА НЕПОГОДАМА

Један професор геологије у Чарлстону (Илиноис) проучавао је 428 случајева несрећа које су се догодиле у рудницима услед експлозија. Експлозије које је он проучавао десиле су се од 1839 до 1953 године. Он сматра да постоји узајамна веза између непогода напољу и ових експлозија. Међу многобројним узроцима експлозија у рудницима, два су фактора најглавнија: велика концентрација метана и ситне угљене прашине. Када су непогоде напољу, онда долази до поремећаја у атмосфери, а то се преноси и на руднике.

НЕМАЈУ ИСТУ ПОВРШИНУ КОЖЕ

Један париски лекар дуже времена проучавао је разна племена у Африци. Он тврди да црна раса много боље дише него бела, а када су велике врућине, сталност температуре тела се много боље одржава код црнаца него код белаца. Узрок томе је, како он тврди, што кожа црних људи има више знојних жлезда, затим што имају дуже руке, а на тај начин и већу површину саме коже.

ЗАИСТА ДУБОКА СТАРОСТ

У Ираку, на дубини од око три метра, два америчка научника нашла су скелет једног одраслог човека, који је, према њиховом мишљењу, живео пре 34.000 година. Проучавајући зубе овога човека, они кажу, да је овај скелет из доба почетка када се стварао хомо сапијенс.

УТИЧЕ И НА ПОТОМСТВО

Неки стручњаци из Ок Риџа, у Америци, који раде у Националном лабораторију, тврде да атомско зрачење штетно утиче и на потомство живих бића. Испитивања су вршена на мишевима. Потомци мишева, који су били подвргнути атомском зрачењу, имали су знатно краћи век. И то не само прва генерација, већ и остале.

РАДАР И БРЗИНА

На америчким аутопутевима монтираће се радарски уређаји за контролу брзине кола. Радар ће ступити у дејство тек онда када кола пређу дозвољену брзину. У исто време аутоматски ће снимити ознаку и број кола. На овај начин саобраћајна полиција имаће само да прегледа листу са бројевима које је радар регистровао.

ЧИМ СЕ ДОДИРНЕ КОЖА

Електрични термометар који тренутно показује температуру пацијента чим се додирне кожа израђен је у Америци. Његова прецизност износи две десетине степена. Захваљујући овом термометру не само што ће моћи да се штеди у времену, него је веома погодан за тешке болеснике и децу.

РАЗЛИКУЈЕ БОЈЕ...

Два лекара-психолога који раде на универзитету у Висконсину, у Америци, вршили су опите са тек рођеним мајмунима. Сутрадан, чим су се родили, у кавезе мајмуна стављен је један бео и црн картон. Код белог картона стављено је млеко. Мајмуни су дошли и пили млеко, а пет дана доцније они су већ знали да разликују белу боју од црне. Чим би се појавио бео картон, иако није било млека, они би потрчали. Када се опит извршио са нешто старијим младунцима, који су имали једанаест дана, они су још брже научили да разликују боје.

... најстарији аутопортрет за који се зна потиче из 2600 године пре наше ере и нађен је у гробу Птах Хотепа у близини великих пирамида. На том аутопортрету вајар је приказао самога себе како седећи на лађи моделира борбу веслача. Уметник је назначио и своје име: Нианкх-Птах.

... први багрем донео је у Европу из Америке, 1601 године, лекар француског краља Анрија IV Робен и посадио га у ботаничкој башти у Паризу.

... жирафа, назив за највишу животињу, уствари је искварен облик њеног арапског имена „зарафах".

... геко, назив за једну врсту малих гуштерова, малајска је реч. Малајци те гуштерове називају „гекок", што уствари претставља ономатопеју звука који ови гмизавци испуштају.

... гренадирима су у почетку називани војници специјално обучавани за бацање ручних граната. Касније су тим именом називани припадници нарочитих, елитних војничких јединица.

... јегуља има у свим рекама и слатким водама Европе, сем у онима које припадају сливу Арктичког Океана, Црног Мора и Касписког Језера.

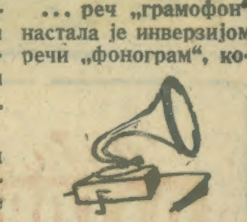

... острва Галапагос добила су име по џиновским корњачама (галапаго) које на њима живе.

... према Плинијевом тврђењу, Римљани су први пут видели позлаћене предмете после пада Картагине. Мода позлаћивања узела је после тога толико маха да су Римљани, чак и они сиромашнији, почели да позлаћују таванице и зидове својих кућа.

... сунђер упије више хладне но топле воде, јер хладна вода боље пријања за зидове његових шупљина.

... реч „грамофон" настала је инверзијом речи „фонограм", која означава инструмент за бележење и репродуковање звукова.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

КОЛИКО ИМА ИЗВИДНИКА?

Извидници су дошли у овај лепи крај и подигли логор. Колико их има? Сви се налазе на слици бар једним делом тела. Сматрамо да је одговор толико лак да вам наше решење није потребно. Дакле, колико извидника има на слици?

ДЕСЕТ ПОГРЕШАКА

Ову слику нацртао је један сликар. Није рђав цртач, али је јако забораван, те се тако десило да је на њој направио више грешака. Све се оне могу доста лако уочити и зато вам нећемо ни казати које су, но их потражите сами. Додаћемо једино да тих погрешака има десет.

ДЕСЕТ РЕЧЕНИЦА — ДЕСЕТ ВАРОШИ

Свака од ових десет реченица садржи по једно име вароши (прва је азиска, а остале су европске). Ако не можете да их нађете, потражите решење на крају.

1) Анка ради диван ћилим у народним шарама.

2) Дебео градски ватрогасац седео је синоћ пред кафаном „Два побратима".

3) Увече су рибари мреже извукли из мора.

4) Град је ослобођен после тешке борбе.

5) Коњ ће касати на равном друму.

6) Многи туристи сматрају Купари за нашу најлепшу плажу.

7) Пошто се вратио са рада у пољу, опра Гојко најпре свога коња.

8) Овог красног лептира Нада је сама ухватила у пољу испред града.

9) Пошто је изашла из радње, мајка купљени балон донесе свом синчићу.

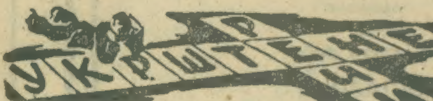
10) На то му отресити сељак одговори: „Бре, мени да подвалиш!"

(Решење: 1) Анкара; 2) Београд; 3) Рим; 4) Осло; 5) Атина; 6) Париз; 7) Праг; 8) Тирана; 9) Лондон; 10) Бремен).

РАЗМИСЛИТЕ, ПА РЕЦИТЕ:

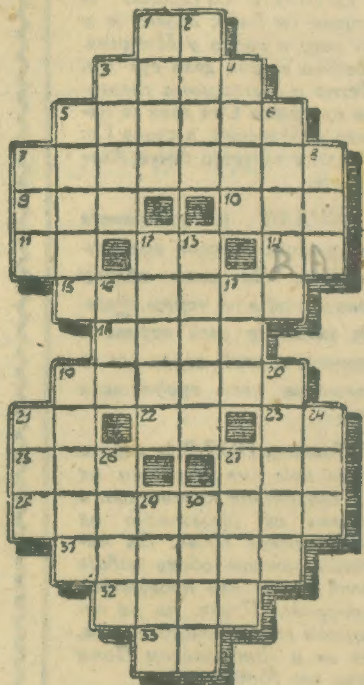

Који је од ове двојице рибара упецао рибицу?

Водоравно: 1) хемиски знак за лутецијум; 3) нула, ништица (фр.); 5) мађарски књижевник („Арарат"); 7) именик, попис разних предмета (множ.); 9) десна притока Волге; 10) слика; 11) један злочин; 12) два иста сугласника; 14) потврдна речца; 15) једна од САД; 18) роман Емила Золе; 19) планина у Босни; 21) предлог; 22) елидирана свеза; 23) показна заменица; 25) језеро у Сев. Америци; 27) тако (лат.); 28) име и презиме француског композитора (опера „Ромео и Јулија"); 31) град у Турској; 32) једно хемиско једињење; 33) хемиски знак за сребро.

Усправно: 1) женско име; 2) планина у Русији; 3) страно женско име; 4) надмен; 5) прописи државних власти; 6) египатска богиња, жена Озирисова; 7) птица певачица; 8) морско купалиште у Истри; 12) као, скоро (лат.); 13) врста воденог пута; 16) узвик; 17) поклон; 19) хрватски сликар из XIX века; 20) престоница једне нама суседне државе; 21) град у Србији; 24) свеза; 26) страно женско име; 27) мореуз на северу Европе; 29) престоница Перу-а; 30) презиме норвешког композитора (XIX—XX век).

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Водоравно: 1) аг; 3) слап; 5) призор; 7) Аре; 8) соб; 10) лоз; 11) рало; 12) ас; 13) ован; 14) окомит; 17) улан; 18) амонал; 20) удав; 21) аб; 23) „Рено"; 24) ако; 25) ало; 26) зар; 27) авалит; 30) О'Нил; 31) ам.

Усправно: 1) али; 2) газ; 3) срез; 4) Посавина; 5) просо; 6) ролат; 7) ала; 9) Бон; 11) роман; 15) Куманово; 16) олово; 18) Адела; 19) лакат; 20) ура; 22) бор; 24) азил; 28) Ана; 29) Лим.

ПОКЛОН ПО ЖЕЉИ

— Баш ти хвала што си ми за рођендан поклонио кишобран, — вели Пата Паји — и то баш онакав какав сам увек желела... Знаш, ако га негде заборавим неће ми бити жао.

ОПРАВДАН РАЗЛОГ

— Срамота! — грди Попај Перу Ждеру. — Члан си друштва за борбу против алкохолизма, а пијеш вино!

— Немаш право да ме осуђујеш, Попаје, — брани се Пера. — Овог месеца нисам имао пара да платим чланарину.

РАЗУМЕО НА СВОЈ НАЧИН

Хорацијо, већ годинама вегетаријанац, успео је да убеди и Шиљу да не треба да једе месо. Једног дана сврате њих двојица у ресторан.

— Шта има за ручак? — упита Хорацијо.

— Имамо прасеће печење, гарнирано јагњеће, телеће у сосу... — набраја келнер.

— То не долази у обзир, — прекиде га Хорацијо. — Ми смо вегетеријанци.

— Шта сте ви?

— Вегетеријанци! Ми једемо само поврће.

— А, тако... Што онда лепо не кажете да немате пара?

Који је ОДГОВОР тачан

ЦРНОТА је:
- планина у Босни
- презиме
- река
- врста рибе

ФИЈАЛИ је:
- лука у Италији
- декорација на грађевини
- музички термин
- игра

Планина — ПОЉЕ налази се у:
- Хрватској
- Словенији
- Црној Гори
- Македонији

МУФАДАЛИЈАТ је:
- име старог персиског шаха
- збирка песама
- врста алге
- град у Индији

ОДГОВОР

ЦРНОТА СТЈЕПАН је сликар са Раба. Живео је у 16 веку а радио у Млецима. Његова славна дела су: Св. Петар и Истеривање трговаца из храма. Ова дела се налазе у Млецима, а слика Св. Павле у галерији бечке Академије.

ФИЈАЛИ је најважнија декорација готског грађевинарства. По свом облику јако потсећа на торањ. Фијали завршују косе ступце и торњеве и стоје свуда где се завршава неки грађевински део.

Планина ПОЉЕ је карсно поље које има површину од 11 квадратних километара, а налази се југозападно од Љубљанског Поља. На његовом јужном ободу избија река Унец, као продужетак понорнице Пивке, па на северном ободу поново понире, да се у Љубљанском Пољу јави као Љубљаница.

МУФАДАЛИЈАТ је збирка арапских песама коју је саставио арапски филолог Ал-Муфадал. Живео је 790 године. Ова збирка углавном садржи предисламске песнике другога реда.

Пустоловине МАЛОГА ЏОНИЈА

МОРНАРА ТОМАТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

ИЗДАЈИЦА И ДАЉЕ СТРЕПИ У СВОМ ДОБРО САКРИВЕНОМ СКЛОНИШТУ... АЛИ И НАЈЛУКАВИЈА ЛИЈА МОРА ЈЕДНОМ ДА ДОЛИЈА!

НАСТАВИЋЕ СЕ

Одговорни уредник Стојилько Стојильковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају